

TILASTOTOIMEN KEHITYS

1982

HELSINKI 1982

SELVITYS VALTION TILASTOTOIMEN KEHITYKSESTÄ VERRATTUNA
VALTION TILASTOTOIMEN KEHITTÄMISOHJELMAAN

TILASTOKESKUS

Helsinki 12.1.1982

N:o TK-40-2-82
Viite

Valtiovarainministeriö
PL 286
00171 HELSINKI 17

Asia Kertomus valtion tilasto-
toimen kehityksestä 1982

Tilastokeskus lähettää asetuksen 1 §:ssä tarkoitetun kertomuksen valtion tilastotoimen kehityksestä ja esittää, että valtiovarainministeriö ryhtyisi kertomuksessa esitettyihin toimenpiteisiin.

Kertomus on käsitelty ja hyväksytty Tilastokeskuksen johtokunnan kokouksessa 12.1.1982.

Kertomus on laadittu pitäen lähtökohtana valtioneuvoston vahvistamia valtion tilastotoimen kehittämishjelmia. Pääpaino tarkastelussa on vuosiksi 1981-85 vahvistetussa ohjelmassa.

Tilastokeskus on koonnut kertomuksen tiedot valtion koko tilastotoimen kehittämis- ja valvontatyön yhteydessä. Muiden kuin Tilastokeskuksen osalta tiedot perustuvat näiden viranomaisten kanssa käytyihin tilastotoimen kehitystä koskeviin neuvotteluihin.

Tilastoneuvostoa on pyydetty antamaan lausunto kertomuksesta 31.1.1982 mennessä. Tilastoja laativille viranomaisille kertomus lähetetään tiedoksi.

Ylijohtaja

Olavi E. Niitamo

Osastopäällikkö

Tapio Leppo

Liitteenä virastotyötoimikunnan lausunto.

Vastauksessa pyydetään viittamaan kirjelmän numeroon ja päiväkseen

I	Johdanto	2
II	Tilastotoimen kehittämisen yleiset suuntaviivat	2
	1. Tilastojen sisällöllinen kehittäminen	2
	2. Tilastotiedon käyttöönsaattaminen	4
	3. Käsitteiden, määritelmien ja tunnusjärjestelmien yhtenäistäminen	5
	4. Tilastotuotannon nopeuttaminen	7
	5. Tietotuotannon rationalisointi	7
	6. Tilastotoimen organisaatio.....	9
	7. Henkilöstöpolitiikka	9
	8. Tilastotoimen suhteet ympäristöönsä	10
	9. Kansainvälinen tilastoyhteistyö	11
III	Eri tilastoryhmien kehittäminen	12
	1. Väestö- ja sosiaalitilastojärjestelmä	12
	2. Väestö	12
	3. Työvoima ja työolot	12
	4. Terveys	13
	5. Koulutus	14
	6. Tutkimus	15
	7. Kulttuuri, vapaa-aika ja ajankäyttö	15
	8. Sosiaalipalvelut	15
	9. Oikeus	15
	10. Yhteiskunnallinen osallistuminen	16
	11. Asuminen	16
	12. Kotitalouksien tulot, kulutus ja varallisuus .	16
	13. Muut elinolosuhteita koskevat tietoaaineistot .	17
	14. Yleiset taloudelliset olot	17
	15. Maa-, metsä- ja kalatalous	18
	16. Teollisuus, kaivannaistoiminta ja energiahuolto	19
	17. Rakennustoiminta	19
	18. Kauppa-, ravitsemis- ja majoitustoiminta	20
	19. Liikenne	21
	20. Rahoitus-, vakuutus- ja kiinteistötoiminta ...	21
	21. Yhteiskunnallisten ja henkilökohtaisten palvelusten tuottaminen	21
	22. Muut talouselämää koskevat tilastot ja tietoaaineistot	21
	23. Ympäristö ja maankäyttö	22
IV	Tilastotoimen kustannukset	23
V	Valtion tilastotoimen kehittämishjelman laadinnasta, toteuttamisesta ja valvonnasta	26
VI	Yhteenveto toimenpide-ehdotuksista sekä edellisten selvitysten toimenpide-ehdotusten toteutumisesta	26

I JOHDANTO

Selvityksessä kuvataan valtioneuvoston vahvistamien valtion tilastotoimen kehittämisohjelmien toteutumista. Pääpaino tarkastelussa on vuosien 1981-85 kehittämisohjelmassa. Selvitys on valtion tilastotoimen kehittämisohjelmamennettelyn mukainen seuranta-asiakirja ja se perustuu Tilastokeskuksesta annettuun asetukseen.

Kehittämisohjelman toteutumisen arvioinnissa on otettu huomioon ohjelmaa toteuttavat hankkeet sekä sen toteutumista vaarantavat seikat. Selvitys noudattaa rakenteeltaan kehittämisohjelman ja edellisten selvitysten jaottelua. Pääosan muodostavat luvut, joissa tarkastellaan tilastotoimen kehittämisen yleisiä suunta- viivoja sekä kehittämistä tilastohankkeittain. Selvityksessä esitetään myös toimenpide-ehdotuksia sellaisten hankkeiden osalta, joissa esiintyy kehittämisohjelman toteutumista vaarantavia ongelmia.

Tilastokeskuksen osalta perustiedot on saatu asianomaisilta vastuuhenkilöiltä, muiden viranomaisten osalta tiedot perustuvat näiden nimeämien yhteyshenkilöiden kanssa käytyihin neuvotteluihin.

II TILASTOTOIMEN KEHITTÄMISEN YLEISET SUUNTAUVIIVAT

1. Tilastojen sisällöllinen kehittäminen

Tilastojen sisällöllisen kehittämisen painopiste on siirtynyt yhä enenevästi ilmiöiden kuvauksen syventämiseen. Nykyisiä tilastoja uudistetaan lähinnä lisäämällä tilastojen yhtenäisyyttä ja luokittelumuuttujia sekä parantamalla luotettavuutta. Lisäksi tilastojen suunnittelussa luodaan mahdollisuuksia tilastojulkaisuja yksityiskohtaisempaan kuvaukseen.

Tilastotoimen kehittämisohjelman mukaan yhteiskunnan eri sektoreita kuvaavien tilastojen kattavuuden ja luotettavuuden lisäämiseksi kehitetään erityisesti työllisyyttä ja työoloja sekä ihmisten tuloja, kulutusta ja varallisuutta kuvaavia tilastoja. Työvoimatiedustelun uudistaminen on aloitettu tilaston luotettavuuden parantamiseksi. Myös vuoden 1980 väestö- ja asuntolaskennan tietosisältöä on kehitetty. Vuosien 1970 ja 1980 väestö- ja asuntolaskentojen sekä vuoden 1975 asunto-, ammatti- ja elinkeinolaskennan tietojen perusteella laaditaan väestölaskentojen virtatilastoa, joka valmistuu 1982. Vuoden 1981 kotitaloustiedustelu tuottaa keskeisiä tietoja väestön kulutusrakenteesta.

Taloudellisten ilmiöiden kuvausta laajentavat vuosien 1978 ja 1979 panos-tuotostilinpivot sekä vuosien 1976 ja 1978 aluetilinpivot tuotannon, työllisten ja kiinteän pääoman bruttomuodostuksen lääneittäisestä jakautumisesta. Energiatilastoja täydentämään on Tilastokeskus alkanut laatia rakennusten lämmitysenergiatilastoa vuodesta 1980. Alueellisia tietoja on ensi kertaa tuotettu mm. luottokannasta, talletuksista sekä valtion tuloista ja menoista lääneittäin.

Maatalouden kuvaamista kehitetään nykyistä kokonaisvaltaisemmaksi. Tässä tarkoituksessa Maatilahallitus on alkanut laatia maataloustilastollista vuosikirjaa, josta ensimmäinen julkaistaan vuoden 1982 aikana. Maatilahallituksen asettamassa työryhmässä (vrt. luku III, 15) jatketaan vuoden 1982 aikana maataloustilastojärjestelmän suunnittelua ja selvitetään maataloustilastojen puutteita niiden integroinnin kannalta.

Tilastokeskus on kehittänyt hintaindeksijärjestelmää perusratkaisuiltaan yhtenäiseksi hintaindeksijärjestelmäksi. Vuoden 1982 aikana uudistetaan tukkuhintaindeksi, mikä täydentää tuottajahintaiset indeksit kuvaamaan hintakehitystä tuotannossa ja jakelun ensimmäisessä vaiheessa. Samanaikaisesti tukkuhintaindeksin kanssa uudistetaan tuottajahintaisten indeksien perusvuosi vuoteen 1980.

Hinta- ja volyyymi-indeksien perusvuodet yhtenäistetään nolnaan ja viiteen päättyviin lukuihin. Koska indeksien uudistukset ajoittuvat usean vuoden ajalle, esiintyy vielä vuosina 1982 ja 1983 indeksejä, joiden perusvuosi on varhaisempi kuin 1980.

Taloudellisten ilmiöiden kuvaamisessa pahoja puutteita on edelleen suhdanneilmiöiden kuvaamisessa. Tilastokeskus ei aloita lähivuosina uusien neljännesvuosittaisen yritystilastojen laatimista eikä myöskään teollisuuden neljännesvuosittaisen tuotanto- ja investointitilaston laatimista. Suhdanneltilastojen kehittämistyön painopiste on teollisuustuotannon volyyymi-indeksin nopeuttamisessa ja laskentamenetelmän kehittämässä. Talonrakennustoiminnan tilastoista aletaan tuottaa kahta pikatilastoa: myönnetyistä rakennusluvista ja aloitetuista talonrakennustöistä.

Koulutusta kuvaavien tilastojen peittävyttä lisäävät valmistusmassa oleva aikuiskoulutushaastattelututkimus, jatkuvan koulukustannustilaston aloittaminen peruskoulun ja lukion osalta sekä väestön koulutus rakenne- ja tutkintoennusteiden laatiminen.

Kulttuuria ja väestön vapaa-ajan harrastuksia kuvaavien tietojen peittävyttä on lisätty suorittamalla syksyllä 1981 vapaa-ajatutkimus, joka valmistuu vuonna 1982.

Ympäristöoloja ja ympäristönsuojelua kuvaavia tilastoja kehitetään valmistuneen ympäristötilastojen kehittämisohjelman puitteissa sekä osallistamalla kansainvälisiin hankkeisiin. Ympäristöoloista julkaistiin vuonna 1981 kolmas ympäristötilastollinen kokoomajulkaisu.

Automaattisen tietojenkäsittelyn osuuden kasvu hallinnollisten viranomaisten tietojen käsittelyssä on muuttamassa valtion tietotuotannon kokonaiskuvaa, mikä vaikuttaa myös tilastotuotannon rooliin. Uusi teknologia tarjoaa runsaasti mahdollisuuksia tuotannon tehostamiseen, tietojen tuottamiseen entistä joustavammin ja nopeammin. Esimerkiksi tiedonhallinnan tehostuminen (mm. tietohakemistot) ja tietokantojen luominen lisää tilastointimahdollisuuksia silloinkin, kun tietojärjestelmän uudistustyössä ei ole erikseen paneuduttu tilastotuotteiden suunnitteluun. Tämä kehitys saattaa, vaikka se tarjoaakin uusia

mahdollisuuksia tilastotuotannolle, myös vaarantaa tilastojen yhtenäistämisyrittämiä. Lisäksi yhä useampi hallinnollinen viranomais on kehittämässä omaa kokonaisvaltaista tietojärjestelmäänsä.

Kehityksen koordinoimiseksi valtiovarainministeriön järjestelyosasto on antanut ohjeen atk-sovellutusten kehittämissuunnitelman laatimisesta virasto- ja laitoskohtaisesti ja valtion hallinnon atk-standardityöryhmä on laatinut valtion atk-standardien kehittämissuunnitelman. Tilastotoimen näkökulmat on otettu atk-standardien kehittämissuunnitelmassa huomioon.

Tilastokeskuksen tuotantojärjestelmän uudistaminen on aloitettu toiminta- ja taloussuunnitelman puitteissa. Tuotantojärjestelmää kehitetään automaattisen tietojenkäsittelyn yleisohjelmien, yleisratkaisujen, tietokanta- ja tiedonhallintatekniikan sekä niihin integroidun tekstinkäsittelytekniikan pohjalta. Ratkaisuissa pyritään siihen, että niitä on mahdollisuus soveltaa myös valtion muussa tilastotuotannossa. Kehittämistyö ajoittuu vuosille 1981-85 ja se toteutetaan budjetin kautta saatavilla sekä viraston muusta toiminnasta irroitettavilla voimavaroilla.

2. Tilastotiedon käyttöönsaattaminen

Tilastotoimen kehittämissuunnitelmassa todetaan, että tilastoja laativien valtion viranomaisten on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että tuotettavat tiedot saadaan asianmukaisesti niitä tarvitsevien käyttöön.

Keskeinen käyttöönsaattomuoto on edelleenkin tilastojulkaisut, vaikka tilastollisia tietokantoja onkin saatettu käyttöön.

Tilastokeskus on yhdessä Valtion painatuskeskuksen kanssa tehostanut tilastojulkaisujen markkinointia mm. Suomen tilastollisen vuosikirjan ja Taskutilaston osalta. Kuukausittain ilmestyvästä Tilastokatsauksia-julkaisusta on tehty tarvetiedustelu. Useat käyttäjät tarvitsisivat keskeisiä tietoja nopeammin kuin Tilastokatsauksista on saatavissa, mutta olisivat toisaalta tyytyväisiä vaikka julkaisu nykyisen laajuksena ilmestyisi vain neljännesvuosittain. Tilastokeskus pyrkii kehittämään julkaisua toivottuun suuntaan vuoden 1983 alusta alkaen.

Tilastotoimen kehittämissuunnitelmassa todetaan edelleen, että tilastotietojen julkaisu- ja tiedotustoiminnan tehostamisen lisäksi tilastojulkaisuja täydentämään kehitetään nykyaikaiseen tiedonsiirtotekniikkaan perustuvia käyttöönsaattamismuotoja.

Tilastokeskus on ollut edelleen tiedontuottajana Helsingin Telsetissä ja osallistuu Tampereen Telsetin kokeilutoimintaan tuottamalla järjestelmään pääasiassa aluetietokannasta saatavia Pirkanmaan kuntia koskevia tilastotietoja. Tilastokeskus tulee yhteistyössä posti- ja telelaitoksen kanssa selvittämään videotex-tyyppisen tiedonvälitysjärjestelmän suomia mahdollisuuksia tilastotietojen käyttöönsaattamisessa laajemminkin.

Taloudellisia tietoja sisältävä Tilastokeskuksen aikasarjatietokanta on ollut käytössä vuoden 1981 huhtikuusta lähtien. Aluetietokanta, joka sisältää kunnittaisia tilastotietoja, tulee Tilastokeskuksen aineistojen osalta käyttöön vuoden 1982 alussa. Tullihallituksen ulkomaankaupan kuukausitilaston palvelutietokanta tulee käyttöön vuoden 1982 aikana.

Uusien välineiden ja menetelmien käyttöönotto on tuonut mukanaan ongelmia, joita ei ole vielä kokonaan ratkaistu.

Tilastokeskus selvittää vuonna 1982 eräitä keskeisiä käyttöönsaattamisen periaatekysymyksiä ja pyrkii samalla voimistamaan tiedotus- ja käyttöönsaattamistoimintaansa. Tällöin selvitetään ja täsmennetään maksu- ja hinnoitteluperiaatteita sekä tietopalvelutoiminnan kehittämisen ja organisointivaihtoehtoja.

Tilastokeskus ryhtyy vuonna 1982 selvittämään tilastoneuvoston aloitteen pohjalta tilastotietojen käyttöönsaattamisen organisointia aluetasolla.

Tilastokeskus kehittää tilastokirjastoa edelleen. Tilastokirjaston aseman vahvistaminen tilastoalan keskus kirjastoksi on tällä hetkellä kesken.

Kehittämishankkeena on mm. kirjaston aineiston atk-luettelointi, joka saataneen suoritetuksi loppuun vuoden 1982 aikana. Atk-luettelointiin liittyvä suorasaantitiedosto tulee toteutuessaan huomattavasti tehostamaan kirjaston aineiston käyttöönsaattamismahdollisuuksia.

Pohjoismaisena yhteishankkeena tilastokirjastossa laaditaan tilastojulkaisujen yhteisluettelo, joka toimii myös tiedonhauksen tietokantana.

3. Käsitteiden, määritelmien ja tunnusjärjestelmien yhtenäistäminen

Tilastokeskus on jatkanut valtion tilastotoimessa sovellettavien käsite-, luokitus- ja tunnusjärjestelmäsuositusten tuottamista ja käyttöönsaattamista. Seurantavuoden aikana on mm. julkaistu ammattiluokitus valtion tilastotoimessa sovellettavaksi standardiksi.

Konekielisten aineistojen lisääntyminen koko julkisessa hallinnossa edellyttää koordinoitua tehostamista luokittelujen, käsitteiden, määritelmien ja tunnusjärjestelmien osalta. Tilastokeskus on osaltaan pyrkinyt vaikuttamaan tavoitteellisen toimintalinjan syntymiseen valtionhallinnon tietojenkäsittelyssä mm. julkisen talouden luokittelulautakunnan ja valtion hallinnon atk-standardityöryhmän kautta. Tilastokeskus laatii parhaillaan käsitteiden, luokitusten ja tunnusjärjestelmien kehittämisen ja ylläpito-ohjelmaa.

Valtionhallinnon atk-standardityöryhmän raportissa esitetään ohjelma valtionhallinnon tietojenkäsittelyn standardoinnin kehittämiseksi. Työryhmä ehdottaa, että vuosina 1982-84 valmistetaan atk-standardit useista keskeisistä käsitteistä, luokituksista ja tunnusjärjestelmistä. Raportissa ehdotetaan

laadittavaksi standardit myös konekielisten tietojen toimitusmenettelystä samoin kuin tietosisällön kuvaustavasta ja tarkkuustasosta. Atk-standardoinnin kehittäminen on tärkeää tilastojen yhtenäistämisen kannalta. Myös tietosysteemien tietosisällön kuvaamistavan yhtenäisyys on joustavan tilastotuotannon kannalta välttämätöntä.

Rationaalinen tietotuotannon perusedellytyksiä on yhtenäisten yksikkötunnusjärjestelmien käyttö. Mm. yleisen liike- ja yhteisötunnuksen avulla parannettaisiin ratkaisevasti tietotuotannon rationalisointiedellytyksiä sekä tilastotoimen ja hallinnollisten aineistojen yhteiskäyttöä, tehokkuutta ja tietojen luotettavuutta. Tunnus on edellytys myös yksityisen sektorin tietotuotannon rationalisoinnille. Ennen yhtenäistä tunnusjärjestelmää ei oikeushenkilöitä koskevien tietoaineistojen moninaiskäyttö voi ratkaisevasti lisääntyä, vaikka tekniset edellytykset siihen olisivatkin olemassa.

Tilastokeskus viittaa tässä yhteydessä Eduskunnan lakivaliokunnan mietintöön 1980/vp (LaVM n:o 3, Esitys n:o 146 (1979 vp)). Kyseisessä mietinnössä, joka koskee verotuslain ja liikevaihtoverolain muuttamista todetaan sivulla 1 mm. "Valiokunta on asiaa käsitellessään erityisesti paneutunut lakiehdotusten aiheuttamiin tietosuojaongelmiin. Valiokunta on tällöin kiinnittänyt huomiota siihen, että yleiset säännökset viranomaisten välisestä tietojen vaihdosta puuttuvat kokonaan. Yksilön tietosuoja koskevat yleiset periaatteet ovat niin ikään lailla säätelemättä samoin kuin kysymys liike- ja yhteisörekisteristä. Valiokunnan mielestä hallituksen olisi periaatteessa tullut selvittää nämä kysymykset ensin ja vasta sitten ehdottaa nyt kysymyksessä olevanlaisen erityislain säätämistä. Tämän vuoksi valiokunta pitää tärkeänä tietosuojalainsäädännön, viranomais-ten välisestä tietojen vaihtoa koskevan lain sekä liike- ja yhteisörekisterilain aikaansaamista mahdollisimman pian."

Myös Keskuskauppakamarin Valtioneuvostolle 28.8.1980 lähettämässä kirjeessä esitetään pikaisia toimenpiteitä liike- ja yhteisötunnusjärjestelmän aikaansaamiseksi maahamme.

Tilastokeskus toistaa aikaisemmin esittämänsä toimenpide-ehdotuksen, että valtiovarainministeriö yhdessä oikeusministeriön ja sisäasiainministeriön kanssa kiireellisesti tutkisi liike- ja yhteisörekisterin perustamista haittaavat esteet ja ryhtyisi ensi tilassa toimenpiteisiin, jotka jouduttaisivat järjestelmän aikaansaamista.

Standardien käyttöä edistääkseen Tilastokeskus on toimittanut kuntaluokitusrekisteristä ja toimialatiedostosta kopioita erälle valtion laitoksille. Valtion tietokonekeskukselle on annettu lupa käyttää kuntaluokitusrekisteriä sen toimesta kehitettävissä ja ylläpidettävissä tietojärjestelmissä.

Aluetietokannan kehittämiseksi selvitetään parhaillaan kuntaa pienempiä alueita koskevien tietojen saatavuutta ja tarvetta.

4. Tilastotuotannon nopeuttaminen

Kehittämishjelmassa painotetaan tilastojen valmistumisaikataulun nopeuttamista. Tilastokeskuksessa on kehittämishjelman mukaisesti eräiden keskeisten taloustilastojen (kansantalouden tilinpito ja teollisuustilastot) tuotantoaikataulut saatu sopeutetuksi kokonaistaloudellisen suunnittelun asettamiin aikatauluihin. Muilta osin ei ole pystytty pitämään yllä v. 1979 vallinnutta myönteistä nopeuttamiskehitystä vaikka tuotannon nopeuttaminen on ollut Tilastokeskuksen keskeisiä tavoitteita.

Tilastokeskuksen tilastotuotannon hidastumiseen on vaikuttanut mm. se, että eri tuotantovaiheiden välisiä kitkoja ei ole onnistuttu poistamaan tuotannon seurannan tehostamisesta huolimatta (ks. vuoden 1981 kertomuksen teksti). Edelleen henkilövaihdokset keskeisissä tehtävissä ovat tuottaneet ongelmia. Tilastotuotannon nopeutta pyritään parantamaan mm. tehostamalla yhteistyötä valtion tietokonekeskuksen kanssa.

Käynnistyvä Tilastokeskuksen tuotantojärjestelmän uudistaminen tulee tehostamaan tilastojen tuotantoa mm. nopeuttamalla sitä. On kuitenkin odotettavissa että lähivuosina, jolloin uudistamistyö suoritetaan, tuotannon nopeuttaminen kohtaa erityisiä vaikeuksia. Koska kokonaisuudistus sitoo voimavaroja, on tilastokohtaisia parannuksia hankala toteuttaa samanaikaisesti. Lisäksi suurimittaisiin yksittäisiin tilastoihin kohdistuviin uudistuksiin ei kannata ryhtyä silloin kun tuotantojärjestelmän kokonaisuudistuksen tiedetään olevan tulossa.

5. Tietotuotannon rationalisointi

Tietojenkäsittelyjärjestelmien ja laitteiden nopea kehitys myös julkisella sektorilla edellyttää tiedonsiirron ja yhteiskäytön mahdollisuuksien onnistumisen turvaamiseksi tietojenkäsittelytoimintaa ohjaavia ja erityisesti tiedonsiirtoa koskevia säädöksiä, standardeja ja yhteistyöorganisaatioita. Tällä alueella ovat vuonna 1981 toimineet mm. tietosuojakomitea, valtionhallinnon atk-standardityöryhmä sekä valtiovarainministeriön järjestelyosasto, joka on antanut ohjeet tietojenkäsittelyn kehittämishjelmien laatimisesta. Tietojenkäsittelyn nopean sekä määrällisen että laadullisen kehittymisen takia tarvitaan kuitenkin koordinoivaa elintä ohjaamaan kehitystä ja käsittelemään esille tulevia ongelmia. Tilastokeskus toistaa kahdessa edellisessä selvityksessä esittämänsä ehdotuksen

että julkisen hallinnon tietojen keruu-, käsittely-, siirto- ja käyttöönsaattamisongelmia käsittelemään asetetaan laaja-alainen toimikunta tai komitea.

Valtiovarainministeriö käynnisti keväällä 1981 erityisiin kohdistuvien tietovaatimusten rationalisointihankkeen. Hankkeessa ovat mukana elinkeinoelämän järjestöjen ja valtiovarainministeriön ohella verohallitus, tullihallitus ja Tilastokeskus. Tämän ns. TIVA-hankkeen ensimmäisenä vaiheena oli valtionhallinnon harjoittaman yritystietojen keruun kartoitus. Muiden valtion viranomaisten tapaan eri tilastoviranomaiset kartoittivat omat

tiedonkeruunsa. Esimerkiksi Tilastokeskuksella oli 26 yksittäistä, kartoituksen piiriin kuulunutta tiedonkeruujärjestelmää. Näitä varten yrityksiltä koottiin noin 7 milj. tietoa vuonna 1981.

Oman tiedonkeruunsa rationalisointiin Tilastokeskus on tähdännyt jatkamalla yritysrekisterin uudistuksen suunnittelua siten, että pienten yksitoimipaikkaisten yritysten juoksevaa tiedustelua ei tarvitsisi tehdä. Näitä pieniä yrityksiä on hieman yli puolet yritysten kokonaismäärästä. Uudistettavassa yritysrekisterissä hyödynnetään useita veroaineistoja.

Yritystilaston osalta on vuonna 1981 selvitetty lomakkeiden täyttäjätiedustelun avulla tiedonantamisen vaikeuksia sekä tarvetiedustelun avulla toisaalta käyttäjien tietotarpeita. Lisäksi on selvitetty vaihtoehtoisia keruutapoja. Keruuvaihtoehtoista eräs on konekielisen elinkeinoverotusaineiston käyttäminen osana yritystilastojen laadintaa. Verohallituksella on valmiit suunnitelmat elinkeinoverotusaineiston osittaisesta siirrosta konekieliseen muotoon, mutta toistaiseksi ei verohallitus ole resurssipulasta johtuen voinut näitä suunnitelmia toteuttaa.

Teollisuustilaston osalta Tilastokeskus on jatkanut esitäytön laajentamista tiedonkeruulomakkeissa, mikä on helpottanut tiedusteluun vastaamista. Aiottua teollisuustilaston supistamissuunnittelua ei kuitenkaan vielä ole saatu käyntiin resurssien puutteen takia.

Tilastokeskus on lähettänyt valtiovarainministeriölle kirjeen, jossa ehdotetaan, että valtiovarainministeriö ryhtyy neuvottelemaan sosiaali- ja terveysministeriön kanssa tietojen saamisesta yksikkökohtaisina Eläketurvakeskuksen rekistereistä tulonjakotilaston laadintaa ja siitä tehtäviä erityisselvityksiä varten. Myös väestölaskennan tietojen keruun korvaaminen rekistereistä saatavilla tiedoilla tulee aiheuttamaan painetta tietojen vaihtoon valtion ja julkisoikeudellisten yhteisöjen välillä.

Tilastokeskus luovutti syksyllä 1981 Väestörekisterikeskukselle vuoden 1980 väestölaskennan yhteydessä kerätyt rakennus- ja huoneistorekisterin perustiedot.

Vuoden 1990 väestö- ja asuntolaskennan tietojen keruun korvaamista rekistereistä ja muista hallinnollisista ja tilastollisista aineistoista saatavilla tiedoilla on selvitetty vuoden 1981 aikana tietotarpeita ja tietojen saannin edellytyksiä kartoittavissa työryhmissä.

Tilastotoimen kehittämisohjelman mukaan tilastotuotannon tehokkuutta lisätään myös tallentamalla yhä enemmän yksittäisiä havaintoyksiköitä koskevia perustietoja siten, että niitä voidaan käyttää toistuvasti ja toisiinsa yhdistellen. Yksittäisiä havaintoyksiköitä sisältäviä tietokantoja on tällä hetkellä syntymässä lähinnä valtion hallintotoiminnan yhteydessä ja ne ovat siten pääasiassa hallinnollisia tietokantoja.

Tietojen käsittely- ja käyttöönsaattamismenettelyjen kehittyessä enenevästi hallinnollisten tietokantojen suuntaan saattaa aineistojen tilastollisen käytön suunnittelu jäädä liian vähälle huomiolle. Toisaalta hallinnollisten aineistojen kehittämishankkeista ei tähän mennessä aina ole riittävästi informoitu Tilastokeskusta.

Tilastokeskus pitää tärkeänä yhteistyötä valtiovarainministeriön järjestelyosaston kanssa atk-sovellutusten kehittämissuunnitelmien hyväksikäytössä tiedon saamiseksi tilastolliseen käyttöön soveltuvien aineistojen kehittämishankkeista.

Valtiovarainministeriön järjestelyosasto on suunnitellut yhdessä valtion tietokonekeskuksen kanssa rekisteriä, joka sisältäisi kuvauksen valtionhallinnon rekistereistä ja muista atk-sovellutuksista. Rekisterin avulla arvioidaan saatavan entistä paremmin tietoja monikäyttöön sopivista tietoaineistoista. Järjestelyosasto on neuvotellut Tilastokeskuksen kanssa tarjoten rekisterin ylläpitoa ja tietopalvelua Tilastokeskukselle. Rekisteriin pohjautuisi myös järjestelyosaston tähän asti toimittaman "Tietoja valtionhallinnon atk-sovellutuksista"-julkaisun laatiminen. Neuvottelut asiasta ovat vielä kesken.

6. Tilastotoimen organisaatio

Tilastokeskus on jatkanut tilastotoimen organisaatioon liittyvien kysymysten selvittämistä. Tilastokeskuksen toiminta- ja taloussuunnitelmaan vuosille 1983-86 sisältyy tilastotoimen organisaation ja työnjaon kehittämishanke. Organisaation kehittämisen toimenpideohjelman laatiminen on tarkoitus aloittaa vuonna 1983.

Tilastokeskus ryhtyy tilastoneuvoston aloitteen pohjalta selvittämään valtion tilastotoimen tehtävien ja toimintojen organisointia alueatasolla (ks. myös kohta Tilastotiedon käyttöönsaattaminen s. 4).

Oman organisaationsa osalta Tilastokeskus jatkaa elinolosuhde-tilastotoimiston perustamisen valmisteluja. Tarkoituksena on tehostaa elinolosuhteita (ml. ympäristötilastot) kuvaavien tilastojen tuottamista ja kehittämistä. Perusteellisemmän tarkastelun kohteeksi Tilastokeskuksen organisaation kehittämisen tulee tuotantojärjestelmän uudistuksen yhteydessä.

Tilastoneuvosto sai uuden kokoonpanon vuoden 1981 alussa. Neuvostossa ovat edustettuina mm. kahden tilastojen kannalta tärkeimmän hallinnollisen aineiston haltijat (verohallitus ja Väestörekisterikeskus).

7. Henkilöstöpolitiikka

Keväällä 1981 valmistui Tilastokeskuksessa tilastoalan koulutuksen yleissuunnitelma, jossa todetaan koulutuksen uudistamisen tarve suureksi sekä viraston oman henkilöstön että valtionhallinnon tilastoalaa liittyvän koulutuksen osalta.

Suunnitelman mukaan koulutuksen painopiste pyritään suuntaamaan siten, että valtion tilastotoimen henkilöstön tietoja ja taitoja kehitetään muuttuvia olosuhteita vastaaviksi. Uudistuksen yleistavoitteena on koko valtion tilastotoimen henkilöstölle soveltuvan koulutusohjelman asteittainen kehittäminen. Ohjelman keskeisiä sisältöjä ovat tilastojen ilmiöalueet, tilastojen laadintaprosessi, tilastolliset menetelmät, tilastollinen tietojenkäsittely ja käyttöönsäaato.

Tilastokeskuksessa tullaan määrämuotoisen henkilöstökoulutuksen ohella tehostamaan myös muita henkilöstön kehittämiskeinoja kuten työnopetusta ja tehtäväkiertoa. Vuoden 1981 aikana aloitettiin Tilastokeskuksessa työolosuhdekartoitus, jonka Työterveyslaitos suorittaa ja jonka pohjalta suunnitellaan tarvittavat työolojen kehittämisen jatkotoimenpiteet.

Vuonna 1980 laadittua suunnitelmaa Tilastokeskuksen toimirakenteen kehittämiseksi vastaamaan muuttuneita tehtäviä on tarkennettu vuosien 1983-1986 toiminta- ja taloussuunnitelman laadinnan yhteydessä. Osa suunnitelmasta on toteutettu vuonna 1981 suoritetuin virka- ja toimijärjestelyin. Myös vuoden 1982 tulo- ja menoarvioon sisältyy toimirakenteen kehittämistä koskevia ehdotuksia.

Tilastokeskuksen henkilöstöpoliittinen ohjelma tullaan vuoden 1982 aikana tarkistamaan valtiovarainministeriön lausunnon pohjalta.

8. Tilastotoimen suhteet ympäristöönsä

Yleisesti ottaen Tilastokeskuksen ja tilastotoimen suhteet ympäristöön ovat 1970-luvulla kehittyneet myönteisesti. Näiden suhteiden kannalta keskeisiä kysymyksiä ovat tietojen käyttöönsäaattamisen ja tiedottamisen lisäksi tilastoja varten annettujen tietojen luottamuksellisuus ja salassapito. Tietojen käyttöönsäaattamista on käsitelty yksityiskohtaisemmin kappaleessa 2. Tilastotiedon käyttöönsäaattaminen.

Tilastokeskus oli edustettuna tammikuun 7 päivänä 1982 mietintönsä jättäneessä tietosuojakomiteassa. Komitean tehtävänä oli laatia säädösehdotus henkilötietoja sisältävien rekistereiden toiminnasta. Komitean työn ulkopuolelle rajautuu kuitenkin suuri osa yhteisöjä koskevien tietojen käytön sääntelystä. Tilastokeskus on tehnyt valtiovarainministeriölle jo vuonna 1978 esityksen Tilastokeskuksen osalta tietosuojaa koskevan lainsäädännön kehittämisestä. Tilastoneuvosto on laatinut ehdotuksen laiksi tilastoja varten tarvittavien tietojen antamisesta ja niiden salassapitamisesta. Ehdotuksen tarkoituksena on korvata vuoden 1954 laki eräiden tietojen antamisesta virallisia tilastoja varten. Ehdotukseen sisältyy säännöksiä, joiden nojalla olisi mahdollista lisätä yhteisöjä koskevien tietojen monikäyttöä rajaamalla mm. liikevaihtoa ja palkansaajien lukumäärää koskevat yrityskohtaiset tiedot salassa pidettävien tietojen ulkopuolelle.

Tilastokeskuksen kannalta on tärkeää uudistaa mahdollisimman pian tilastoja varten tarvittavien tietojen antamista ja salassapitamista koskevat säädökset.

Tilastotoimen suhteisiin ympäristöön tulevat vaikuttamaan suotuisasti tiedonantotaakan keventämiseen tähtäävät toimenpiteet (ks. rationalisointi ss. 7-8) sekä uudet käyttönsaattomuodot kuten tietokannat ja tiedotustoiminnan tehostaminen.

9. Kansainvälinen tilastoyhteistyö

Kansainvälisellä yhteistyöllä on suuri merkitys kansallisen tilastotoimen kehittämiseksi. Yhteistyön tarkoituksena on sekä tilastojen kansainvälisen vertailukelpoisuuden edistäminen että kunkin maan oman tilastotuotannon kehittäminen. Käytännön tilastoyhteistyö on etupäässä tilastoluokitusten ja tilastojen laadintamenetelmien yhtenäistämistä sekä kokemusten vaihtoa. Viime aikoina myös tietojenkäsittelyteknologiaan liittyvät kysymykset ovat tulleet huomattavaksi kansainvälisen yhteistyön kohteeksi.

Tilastokeskus on yhteistyössä erityisesti YK:n ja sen sisärjestöjen, pohjoismaiden, OECD:n ja SEVin kanssa. Myös kahdenkeskinen yksittäisten maitten kanssa harjoitettava yhteistyö on lisääntymässä.

Suomi valittiin kaudeksi 1981-84 YK:n tilastokomission jäseneksi. Tilastokomissio on ECOSOC:n alainen YK:n ylin tilastoalan elin, jossa on kerrallaan 24 jäsentä. Komissio kokoontui tammi-kuussa 1981.

Meneillään on ECE:n hanke tietokoneiden käytöstä tilastollisiin tarkoituksiin sekä automaattisten tilastollisten informaatiojärjestelmien suunnittelusta. Hankkeen, jossa Suomi on mukana, tuloksia on tarkoitus soveltaa myös kehitysmaiden tilastotoimeen.

YK:n ja SEV:n toimialaluokitusten muuntoavaimen testaushanke käynnistyi vuoden 1981 aikana ja vertailuosapuolina ovat Suomi ja Bulgaria. Hanke sisältyy myös YK:n työohjelmiin ja se valmistuu vuonna 1983.

YK:n maailmanlaajuinen kansantuotteen hintavertailututkimus (ICP) etenee myös Suomen osalta aikataulun mukaisesti ja tutkimus on tarkoitus saada päätökseen vuonna 1984.

Kulttuuritilastokehikon testaamista koskeva UNESCO:n työryhmä, johon Suomi osallistuu, jatkaa työtään. Työryhmän on tarkoitus saada radio, TV ja elokuva-alueita koskeva suositusluonnoksensa valmiiksi vuoden 1983 aikana.

Suomen, Ruotsin ja Unkarin ympäristötilastoja koskeva yhteistyöhanke, jonka tarkoituksena on kokemusten ja tietojen vaihto metodologisista ongelmista, jatkuu vuonna 1982.

Suomen ja Unkarin kahdenkeskinen väestön ajankäyttöä koskeva vertailuselitys etenee aikataulun mukaan. Raportit selvityksestä valmistuvat vuosina 1982 ja 1983.

Lisäksi Ruotsin kanssa harjoitetaan kahdenkeskistä yhteistyötä automaattisen tietojenkäsittelyn ja suunnittelun osalta.

III ERI TILASTORYHMIEN KEHITTÄMINEN

Tässä luvussa tarkastellaan yksittäisiä tilastoja ja hankkeita valtion tilastotoimen kehittämisohjelman toteuttamisen kannalta. Tilastoryhmittely noudattaa kehittämisohjelman rakennetta. Kukin tilastoryhmä on edelleen jaettu kolmeen osaan, (A, B ja C) joissa

- (A) esitetään kehittämisohjelman kannalta toteutuneita tai käyntiin lähteneitä hankkeita; yhteensä 41
- B) esitetään hankkeita, joissa on tapahtunut viivästy- mistä tai joissa esiintyy muita ongelmia, jotka vaarantavat kehittämisohjelman toteutumista; yhteensä 11
- * Tähdellä merkityt hankkeet raportoitiin myös vuoden 1981 kertomuksessa poikkeamahankkeina; yhteensä 5
- C) esitetään uusia hankkeita, jotka ovat tulleet Tilas- tokeskuksen tietoon koordinoitintoiminnan yhteydessä; yhteensä 11.

Poikkeamaraportti muodostuu tämän luvun B- ja C-hankkeista ja niiden yhteydessä esitetyistä toimenpide-ehdotuksista.

1. Väestö- ja sosiaalityöjärjestelmä

- A. Tilastokeskus on kerännyt ensimmäistä kertaa OECD:n sosiaali- indikaattorisuosituksen mukaiset tiedot väestön elinolosuhteis- ta. Tiedot tullaan soveltuvien osin julkaisemaan parhaillaan työn alla olevassa elämisen laatua kuvaavassa kokoomajulkai- sussa.

2. Väestö

- A. Tilastokeskus on laatimassa demografista väestöennustetta, joka valmistuu vuoden 1982 alussa. Vuoden 1981 aikana on valmistunut työryhmäraportti valtioneuvoston kanslian ja Tilastokeskuksen yhteistyöstä väestöennusteiden laadinnan koordinoimiseksi. Raportin toimenpide-ehdotukset tullaan toteuttamaan vuoden 1982 aikana.

Tilastokeskus on vuoden 1981 aikana seurannut väestön keskusre- kisterin uudistamistyötä tietokantapohjalle ja ryhtyy vuonna 1982 uudistamaan omia väestön keskusrekisterin käyttöön pohjau- tuvia systeemejään.

- B. * Muuttoliikkeen syitä selvittävän tutkimuksen raportin valmistu- minen siirtyy vuoden 1982 puolelle.

3. Työvoima ja työolot

- A. Työvoimatiedustelun luotettavuuden parantamis- ja työvoimatut- kimuksen uudistamisprojekti on edennyt suunnitelmien mukaan ja uudistettuja tietoja aletaan tuottaa vuodesta 1983 lähtien. Lisäksi virtatilaston menetelmiä on kehitetty ja on alettu laatia viikkotyötunteja koskevia tilastoja. Vuoden 1981 väestö- ja asuntolaskennan yhteydessä suoritettua laajennetusta työ- voimatiedustelusta ilmestyi julkaisu vuonna 1981.

Työvoimaministeriössä on saatu päätökseen työvoimahallinnon tietojärjestelmän kokonaisuudistuksen ensimmäinen vaihe. Osana uudistusta on v. 1981 alusta vanhat työnvälitystilastot korvattu uudella työnvälitystilastojärjestelmällä.

4. Terveys

A. Työterveyslaitoksen ja työsuojeluhallituksen yhteishanke, ns. ASA-tiedosto (ammattissaan syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville aineille altistuvat työntekijät), on siirtynyt vuoden 1981 aikana käyttövaiheeseen. Tietojen kertyminen tiedostoon on ollut hitaanlaista. Ensimmäinen tilasto aineistosta on tekeillä.

B. Työsuojeluhallituksen työpaikkarekisteri on yksikkömäärältään suuri (89 000 työpaikkaa) hallinnollinen rekisteri, jonka linkkaaminen esim. Tilastokeskuksen yritysrekisteriin estyy puuttuvien yhteisten tunnusten ja osin toimintayksikköjen erilaisen määrittelyn vuoksi. Liike- ja yhteisötunnushankkeen viivästymisen hankaloittaa huomattavasti pyrkimyksiä järkiperäistä yrittäjätoimintaa kuvaavia aineistoja.

Tilastokeskus esittää, että edellä mainitusta ongelmasta huolimatta työsuojeluhallitus pyrkii työpaikkarekisteriä kehittäessään yhdenmukaistamaan työpaikkakäsittettään tilastotoimen toimipaikkakäsitteseen sekä selvittämään LY-tunnuksen käyttöönottomahdollisuudet.

Tilastokeskus ehdottaa uudelleen, että työsuojeluhallitus yhdessä tullihallituksen kanssa selvittää kemiallisten tuotteiden tunnusten ja luokitusten yhtenäistämismahdollisuudet.

C. Lääkintöhallituksessa, joka on laajojen tietoaaineistojen haltija, on valmistunut tietojenkäsittelyn kehittämissuunnitelma, jossa on esitetty useita aineistojen kehittämishankkeita.

Lääkintöhallituksen ja Tilastokeskuksen ylimmän johdon tapaaamisessa tammikuussa 1981 käytiin läpi molempia osapuolia kiinnostavia hankkeita ja sovittiin yhteistyön jatkamisesta. Tapaamisen tuloksena perustettiin kaksi työryhmää: kuolemansyytilaston kehittämistyöryhmä sekä terveydenhuollon taloustilastotyöryhmä.

Kouluhallitus suoritti vuonna 1980 peruskoulussa sattuvia koulutapaturmia koskevan kartoituksen, jonka tulokset valmistuvat vuoden 1982 aikana.

Vuoden 1981 aikana on Suomen Punainen Risti yhteistyössä Kuopion Korkeakoulun kanssa aloittanut lääkitöhallituksen toimesta erityisesti koti- ja vapaa-ajantapaturmia kuvaavan tietojärjestelmän suunnittelun. Keskeisenä hankkeena on muodostaa kotitapaturmarekisteri palvelemaan näiden tapaturmien torjuntaa ja siihen liittyvää tutkimusta. Hankkeen suunnittelu päättyi vuonna 1983. Kotitapaturmarekisteriin sisältyvillä luokituksilla on välittömiä yhteyksiä sairaalatilastoissa ja kuolemansyytilastossa sovellettavaan tautiluokituksen E-nimistöön ja välilliset yhteydet ympäristötilastollisiin luokituksiin ja tuoteluokituksiin.

5. Koulutus

- A. Tilastokeskus on siirtynyt käyttämään kouluhallituksen peruskoulun vuositarkisteaineistoa eräiden peruskoulua koskevien tilastojensa perusaineistona.

Tilastokeskus on aloittanut keskiasteen koulunuudistuksen edellyttämän lukiotilastojen ja ammatillista koulutusta koskevien tilastojen uudistus- ja tarkistussuunnittelun yhteistyössä opetushallinnon edustajien kanssa.

Tilastokeskus on ryhtynyt laatimaan korkeakouluihin pyrkineitä ja hyväksytyjä koskevaa tilastoa. Tämän tilaston tiedonkeruu on suunniteltu yhteistyössä opetusministeriön ja työvoimaministeriön kanssa korvaamaan näiden aikaisemmat vastaavat tiedonkeruut.

Tutkintorekisterin ja tutkintotilastojen hyväksikäytön tehostamiseen Tilastokeskuksessa on ryhdytty suunnittelemalla tutkinto- ja väestökoulutus rakenne-ennustetta yhteistyössä opetushallinnon edustajien kanssa.

Perus- ja oppikouluja koskevan kustannustilaston laatiminen Tilastokeskuksessa on aloitettu käyttämällä hyväksi kouluhallituksen keräämiä kustannustietoja.

- B. * Aikuiskoulutustilastojärjestelmän kehittäminen on sisällytetty 1970-luvun tilastotoimen kehittämisohjelmiin. Vuonna 1979 perustetun aikuiskoulutustilastoprojektin tehtävänä on suorittaa aikuiskoulutusta koskeva haastattelututkimus, joka valmistuu vuonna 1982. Tilastokeskus ei ole kyennyt jatkamaan aikuiskoulutustilastojärjestelmän suunnittelua määrittelyvaiheeseen jälkeen nykyisillä resursseilla.

- C. Kouluhallitus on tehnyt vuonna 1981 selvityksen lukion valinnaisaineista ja suunnittelee valinnaisainetilaston laadinnan aloittamista.

Kouluhallitus on laatinut tilastoja ammatikasvatushallituksen yhteisvalintarekisterin pohjalta peruskoulun arvosanojen heijastumisesta keskiasteen valinnoissa, sekä tuottaa vuonna 1981 ensi kertaa ko. rekisteristä tilastot peruskoulun päättöarvosanoista. Samoin kouluhallitus tuottaa ylioppilastutkintorekisteristä tilaston ylioppilaskokelaiden kouluarvosanoista. Näiden tilastojen jatkuvuudesta ei toistaiseksi ole tehty päätöstä.

Vapaan sivistystyön oppilaitosten osalta on suunniteltu suorite- ja kustannustietojen keruuta saman periaatteen mukaan kuin koulukustannusten ja suoritteiden järjestelmässä. Hallinnollinen seurantajärjestelmä alkoi osittain vuonna 1981.

Kouluhallitus on suunnitellut uudistettavaksi vapaan sivistystyön tilastonsa. Hankkeen ajoitus ja toteutumismuoto riippuvat sekä Tilastokeskuksen aikuiskoulutustilastohankkeen että kouluhallituksen tietotuotannon kokonaistutkimuksen etenemisestä.

Korkeakoulut tulevat mukaan koulukustannusten ja suoritteiden seurantajärjestelmään vuonna 1982, mikä tekee mahdolliseksi alkaa laatia koulukustannustilastoa myös niiden osalta.

6. Tutkimus

- A. Korkeakoulujen tutkimustilaston tietojenkeruun menetelmän kehittämistä on jatkettu korkeakoulujen henkilökuntaa koskevan ajankäyttökyselyn suunnitelman pohjalta.

7. Kulttuuri, vapaa-aika ja ajankäyttö

- A. Tilastokeskus suoritti syksyllä 1981 väestön vapaa-ajan harrastuksia kartoittavan haastattelututkimuksen, jonka tulokset raportoidaan pääosin työn alla olevassa vuoden 1983 aikana valmistuvassa kulttuuritilastollisessa kokoomajulkaisussa.

Koko väestön ajankäyttöä kuvaava haastattelututkimus valmistui keväällä 1981 ja siitä laadittiin myös englanninkielinen julkaisu.

- C. UNESCO vahvisti syksyn 1980 yleiskokouksessaan kulttuurin julkista rahoitusta koskevan tilastosuosituksen. Suomi osallistui tilastosuosituksen mukaisen kyselylomakkeen testaamiseen syksyllä 1981.

Pohjoismaiden neuvoston kulttuurisihteeristö ja pohjoismainen tilastosihteeristö ovat neuvotelleet kulttuuritilastojen kehittämistä yhteisten hankkeiden pohjalta. Pohjoismainen koulu- ja kulttuuritilastovaliokunta ehdottaa asian eteenpäinviemiseksi järjestettäväksi lähiaikoina seminaarin.

8. Sosiaalipalvelut

- A. Sosiaalitoimen asiakastilastojen raportointijärjestelmää kehitetään vaiheittain edelleen: sosiaalihuollon henkilöstötilaston kehittämishanke on toteutettu 1981 ja kasvatuseuvoloiden tietojen keruu- ja raportointijärjestelmä otetaan koekäyttöön 1982. Järjestelmää on pyritty kehittämään yleiseksi raportointijärjestelmäksi siten, että sitä voisivat käyttää myös muut avohuollon palveluksia tuottavat toimintayksiköt.

Sosiaalitoimen tietoaaineistoja koskien on suunnitteilla kaksi merkittävää hanketta: VALTAVA sekä sosiaalitoimen atk:n hyväksikäytön suunnittelu. Tilastokeskus pitää tärkeänä, että suunnittelu- ja seurantajärjestelmiä kehitettäessä tilastotoimen edellyttämät käsite-, määritelmä- ja luokitustarpeet tulevat asianmukaisesti otettua huomioon.

9. Oikeus

- A. Tilastokeskus on uudistanut yhteistyössä oikeusministeriön, sisäasiainministeriön ja oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen kanssa tilastot poliisin tietoon tulleesta rikollisuudesta, tuomioistuinten tutkimista rikoksista, tuomioistuimissa käsitellyistä siviiliasioista ja tuomioistuinten toiminnasta. Hallinnollisten rekisterien hyväksikäyttöä laajennetaan ko.

tilastojen perusaineistona sitä mukaa kun oikeus- ja poliisihallinnon tietojärjestelmien kehittyminen tekee sen mahdolliseksi. Samoin aloitetaan täytäntöönpanotilaston uudistaminen hallinnollisten rekisterien kehittymisen sallimissa rajoissa.

Tapaturmien ja väkivallan uhreja, rikosvahinkoja ja piilorikollisuutta koskeva selvitys valmistuu 1982.

- B. Uusintarikollisuutta kuvaavan tilaston laatiminen siirtyy vuodesta 1982 myöhemmin aloitettavaksi.

10. Yhteiskunnallinen osallistuminen

- A. Tilastokeskus laatii tilastoja valtiollisista ja kunnallisvaaleista. Yhteistyössä valtion tietokonekeskuksen, oikeusministeriön, yleisradion ja kuntien keskusjärjestöjen kanssa tehostetaan atk:lla tapahtuvien vaalituloslaskentajärjestelmien hyväksikäyttöä tilastotuotannossa.

11. Asuminen

- A. Väestön asumisolaja kuvaavan tilaston suunnittelu on aloitettu Tilastokeskuksessa vuonna 1981.

Tilastokeskus luovutti vuoden 1980 väestö- ja asuntolaskennan yhteydessä kerätyt rakennus- ja huoneistorekisterin perustiedot väestörekisterikeskukselle syksyllä 1981.

- B. Tilastokeskus on siirtänyt rakennus- ja asuntokantatilastojen suunnittelun aloittamisen vuoteen 1982.

12. Kotitalouksien tulot, kulutus ja varallisuus

- A. Metsäpalkkatilasto uudistetaan vuonna 1981 laaditun suunnitelman pohjalta. Järjestäytyneiden työntantajien atk-rekistereihin perustuva uusi tilastosysteemi otetaan käyttöön kokeilua ja testausta varten vanhan tilaston rinnalle vuoden 1982 alusta.

Tilastokeskus uudistaa maatalouden palkkatilastossa otoksen ja tiedustelulomakkeen vuonna 1982. Tilastokeskus ei voi välttyä osittain päällekkäisen tiedon keruulta Maaseudun Työntajaliiton palkkatilaston kanssa, sillä tämä tilasto ei kata koko perusjoukkoa. Työntajaja- ja työntekijäliitoilla ei ole tilastoyhteistyösopimusta.

Valtion palkkatilastojen perusaineistoista virkamiesrekisterin ja työsuhteisten kuukausipalkkaisten rekisterin ylläpito siirtyy Tilastokeskuksesta valtiokonttoriin 1.7.1982. Valtion palkkatilastojen laadintaa varten Tilastokeskus saa rekistereistä kopiot.

Tilastokeskus on suorittanut määrittelyvaiheen ansiotasoindeksin uudistuksessa. Vuoden 1982 aikana suunnitellaan tietosisäältä ja ratkaisu. Suunnitteluvaiheen työskentelyä ohjaa tulopoliittisen selvitystoimikunnan asettama neuvoryhmä.

Tilastokeskus on kerännyt kotitaloustiedustelun 1981 kulutus-tiedot ja kerää ns. vuosihaastattelun tiedot kestokulutustava-roiden hankinnasta, tuloista ja ilmaispalveluista vuoden 1982 alkupuolella. Ennakolliset tiedot kulutusmenoista valmistuvat loppuvuodesta 1982 ja kulutusmenojen painorakenne kuluttajahin-taindeksiä varten vuoden 1983 ensimmäisellä neljänneksellä.

- B. Tulonjakotilaston ennakkotilaston suunnittelu on viivästynyt. Tilastokeskus on suorittanut hankkeen määrittelyn vuonna 1981 ja aloittaa suunnittelun vuonna 1982. Ennakotilasto suunnitel-laan laadittavaksi laskentamallin avulla käyttäen perustietoina tulonjakotilaston otoksen rakennetietoja ja tulotietoja edelli-seltä vuodelta sekä tulonmuutosparametrejä.

13. Muut elinolosuhteita koskevat tietoaaineistot

- A. Vuoden 1980 väestölaskennan ennakkotietoja on julkaistu vuoden 1981 aikana ja lopulliset tiedot valmistuvat pääosin vuonna 1982. Kunnittaiset tiedot siirretään aluetietokantaan sitä mukaa kuin ne valmistuvat, mikä nopeuttaa tietojen käyttöön-saattamista ja lisää niiden käytettävyyttä.

Vuosien 1985 ja 1990 väestö- ja asuntolaskentojen perustietojen saamista pääosin hallinnollisista aineistoista on selvitetty vuoden 1981 aikana kahdessa työryhmässä. Vuoden 1982 alussa valmistuu raportti laskentojen tietotarpeista. Hallinnollisten aineistojen käytön edullisuutta selvittävän työryhmän raportti valmistuu syksyllä 1982.

Tilastokeskus on suorittanut vuoden 1980 kuntien kalleustutki-muksen tietojen keruun ja käsittelyn, lisäksi tutkimuksessa käytetään väestölaskennan tietoja. Ennakolliset tiedot kalleus-tutkimuksesta valmistuvat vuoden 1982 puolivälissä.

14. Yleiset taloudelliset olot

- A. Tilastokeskus on saanut valmiiksi vuosien 1978 ja 1979 panos-tuotostilinpivot. Vuoden 1979 tutkimus julkaistaan vuoden 1982 aikana.

Tilastokeskus on laatinut kunnallistalouden neljännesvuositi-laston vuosilta 1979 ja 1980 kokeiluluonteisena. Tilastokeskus jatkaa tilaston kehittämistä ja laatimista.

Tilastokeskus kehittää ja nopeuttaa kansantalouden tilinpidon laatimista siten, että ensimmäiset ennakolliset vuositilinpidon estimaatit tuotetaan neljännesvuositilinpidon neljänneksen laskennan yhteydessä.

Uudistetusta kansantalouden tilinpidosta, neljännesvuositai-sesta tilinpidosta ja maa-, metsä- ja kalatalouden laskentame-netelmistä on julkaistu menetelmäkuvaukset ja useita muita menetelmäkuvauksia ilmestyy lähiaikoina.

Tilastokeskus on aloittanut tukkuhintaindeksin uudistuksen (1980=100). Indeksissä uudistetaan hyödykevalikoima ja paino-rakenne. Uudistettu indeksi otetaan käyttöön vuonna 1983. Samanaikaisesti otetaan käyttöön perusvuodeltaan (1980=100) yhtenäistetyt tuottajahintaiset indeksit.

Kuluttajahintaindeksin (1981=100) uudistuksessa selvitetään vuoden 1982 aikana hintakehityksen mittaamiseen liittyvät periaateratkaisut mm. laadun muutosten huomioonottaminen ja asumiskustannusten mittaaminen omistusasuntojen osalta.

- B. * Tilastokeskus ei aloita uusien neljännesvuosittaisten yritystilojen laatimista lähivuosina.

15. Maa-, metsä- ja kalatalous

- A. Maatilahallitus alkoi tuottaa kuukausitilastoa viljan tuottajainnoista vuoden 1981 lopussa ja aloittaa perunan hintatilan tuottamisen vuoden 1982 aikana. Viljan hintatiedot kerätään satokauden alusta 1.8.1981 lähtien ja perunan hintatiedot seuraavan satokauden alusta lähtien. Hintatilat julkaistaan Maatilahallituksen kuukausikatsauksessa.

Maa- ja metsätalousministeriön asettama maatalouden työpanos-toimikunta on jättänyt mietintönsä maa- ja metsätalousministeriölle helmikuussa 1981. Mietinnöstä pyydettiin useilta tahoilta lausunnot ja niistä on laadittu yhteenveto. Maatilahallitus on maatalouden työvoimatiedustelussa ottanut huomioon mietinnössä esitettyjä parannusehdotuksia.

Metsäntutkimuslaitos on alkanut tuottaa uudistettua markkinapuun hakkuu- ja työvoimatilastoa heinäkuusta 1981 alkaen. Vuoden 1981 ensimmäisestä vuosipuoliskosta Metsäntutkimuslaitos suoritti puolivuositiedustelun vanhan markkinapuun hakkuu- ja työvoimatilaston vertailutiedusteluksi. Vertailutiedustelun, 1970-luvulla suoritettujen markkinapuututkimusten ja uudistetun tilaston sekä puunkäyttötilastojen antaman informaation perusteella Metsäntutkimuslaitos korjaa markkinapuun hakkuun aikasarjan taaksepäin.

Metsäntutkimuslaitos on saanut valmiiksi vuoden 1979 markkinapuun hakkuu- ja työvoimatilaston vuositilaston (markkinapuututkimuksen) vuonna 1981. Tilasto on julkaistu Folia Forestalia-sarjassa.

Metsäntutkimuslaitos on suorittanut piensahatutkimuksen vuodelta 1980. Tutkimus on julkaistu Folia Forestalia-sarjassa. Aiemat vastaavat tutkimukset ovat vuosilta 1965 ja 1972.

Metsäntutkimuslaitos aloittaa vuonna 1982 seuraavan joka kolmas vuosi suoritettavan markkinapuun hakkuu- ja työvoimatilaston vuositilaston suunnittelun. Tilasto laaditaan kokonaistutkimuksena ja siten se on myös kuukausittaisen markkinapuun hakkuutalaston tarkistusselvitys. Tutkimuksessa selvitetään markkinapuun ostajien perusjoukko, jota käytetään kuukausitilaston otoksen kehikkona. Tilastossa selvitetään alueittaisten hakkuumäärien lisäksi myös markkinapuun alueittaiset käyttömäärät ja kulkuvirrat.

- B. Metsäntutkimuslaitos käynnistää markkinapuututkimuksen vuoden 1982 aikana, vaikka tähän tarkoitukseen anottua määrärahaa ei myönnetty vuoden 1982 budjetissa. Metsäntutkimuslaitos ei pysty suorittamaan tutkimusta ilman päätoimista henkilöä enää vuoden

1983 aikana. Tilastokeskus esittää, että Metsäntutkimuslaitok-
selle turvataan yhden päätoimisen henkilön palkkaaminen tämän
tutkimuksen suorittamiseen vuodesta 1983 alkaen.

Maatilahallitus on siirtänyt puutarharekisterin tiedustelun
myöhemmin suoritettavaksi suunnitellusta ajankohdasta
31.12.1981 määrärahan epäämisen vuoksi.

- C. Maatilahallitus on asettanut työryhmän selvittämään maatalouden
tilastojärjestelmän sekä maataloustilastojen tuotannon organi-
soinnin ja koordinoinnin puutteita ja laatimaan suunnitelman
havaittujen epäkohtien korjaamiseksi valtion tilintarkastajien
kiinnitettyä huomiota maataloustilastotuotantoon. Työryhmässä
ovat edustettuina maatilahallitus, Tilastokeskus ja Maatalouden
taloudellinen tutkimuslaitos. Työryhmän määräaika kestää vuoden
1982 loppuun.

Maatilahallituksen ja verohallituksen maatilarekistereitä koske-
va yhteistyö on aloitettu. Työtä jatketaan maatilahallituksessa
ja em. työryhmässä.

FAO:n toimeksiannosta on Metsäntutkimuslaitoksessa laadittu
metsätilastojen käsikirja kehitysmalta varten. FAO julkaisee
kirjan vuonna 1982.

16. Teollisuus, kaivannaistoiminta ja energiahuolto

- A. Kauppa- ja teollisuusministeriön energiaosaston laatimaa kokoo-
majulkaisua Energiatilastot aletaan julkaista Suomen Virallisen
Tilaston -sarjassa vuodesta 1982. Tilaston ulkoasua parannetaan
ja julkaisuun lisätään täydellinen ruotsinno.

Tilastokeskus on aloittanut rakennusten lämmitysenergiatilaston
laatimisen vuodelta 1980. Tilasto valmistuu alkuvuodesta 1982.
Seuraava tilasto laaditaan vuodelta 1982.

Tilastokeskus on aloittanut teollisuuden kuukausivolyymi-indek-
sin uudistuksen 1980=100. Tietojen keruu indeksiä varten aloi-
tetaan vuoden 1982 alusta ja indeksi otetaan käyttöön 1983.

- C. Tilastokeskus on alkanut laatia tilastoa teollisuustuotannosta
ja ulkomaankaupasta hyödykkeittäin SITC-nimikkeistön mukaan.
Tilastossa yhdistetään hyödykenimikkeittäin teollisuustuotanto,
tuonti ja vienti. Ensimmäinen tilasto vuodelta 1979 valmistui
vuoden 1981 lopussa. Tätä tilastoa ei toistaiseksi oteta
teollisuustilastojulkaisuun, mutta se on käyttäjien saatavissa
Tilastokeskuksesta.

17. Rakennustoiminta

- A. Tilastokeskus on ottanut käyttöön uudistetun rakennuskustannus-
indeksin, pientalon rakennuskustannusindeksin ja maatalouden
tuotantorakennusten rakennuskustannusindeksin 1980=100 vuoden
1981 huhtikuusta.

Tilastokeskus on suunnitellut talonrakennustoiminnan volyymi-indeksin 1980=100 uudistuksen. Indeksiksi otetaan käyttöön vuoden 1982 alusta. Indeksissä on uudistettu käyttötarkoituseräluokitus sekä eri käyttötarkoituseräluokkiin kustannuskyselyn avulla määritellyt kuutiometrikustannukset.

- B. Vuonna 1981 kuukausittainen talonrakennustilasto on laadittu VRK:n saamien rekisteri-ilmoitusten kaksoiskappaleista. Vuoden 1981 ajan talonrakennustoiminnan neljännesvuositilasto keskeneneräisistä ja valmistuneista rakennustöistä on laadittu kuntien rakennustarkastajilta suoraan Tilastokeskukseen saadusta aineistosta. Vuoden 1981 aikana rakennus- ja huoneistorekisterin ylläpidossa ei ole päästy riittävään nopeuteen ja peittävyteen. Vuoden 1981 lopussa jatkettiin asetuksella lain 96/54 4 § voimaansaoloaikaa vuodeksi 1982, mikä mahdollistaa Tilastokeskuksen päällekkäisen tiedonkeruun kunnilta talonrakennustilaston laadintaa varten vielä vuoden 1982 ajan.

Tilastokeskus on huolestunut rakennus- ja huoneistorekisteriin perustuvien kuukausi- ja neljännesvuositilastojen tuotannon sujumisesta vastaisuudessa ja esittää käsityksensä, että Väestörekisterikeskuksen tulee alkuvuoden 1982 aikana saattaa rakennus- ja huoneistorekisterin ylläpito niin nopeaksi, että saavutetaan talonrakennustilaston tuotantoajan lyheneminen, mikä oli eräs keskeinen peruste tiedonkeruun siirtämiselle Tilastokeskuksesta Väestörekisterikeskukseen. Mikäli tähän ei päästä, loppuvuoden 1982 aikana tulee ryhtyä toimenpiteisiin talonrakennustilaston tuotannon varmistamiseksi murilla tavoin.

Rakennus- ja huoneistorekisterin viivästysten ja vaikeuksien vuoksi Tilastokeskus ei aloita vuoden 1982 aikana kuukausitilaston tuottamista aloitetuista rakennushankkeista. Myös kuukausitilaston tuottaminen keskeneneräisistä ja valmistuneista rakennustöistä siirtyy myöhempään ajankohtaan.

Tilastokeskus on siirtänyt rakennus- ja asuntokantatilastojen suunnittelun aloittamisen vuoteen 1982.

- C. Tilastokeskus aloittaa talonrakennustoiminnan pikatilastojen laadinnan myönnettyistä rakennusluvista ja aloitetuista talonrakennustöistä vuoden 1982 keväällä. Tilastot perustuvat otoksiin kunnista, joissa rakennetaan eniten. Tilastot tehdään vain aivan keskeisimmistä muuttujista.

Tiedot myönnettyistä rakennusluvista saadaan kolmen viikon viivästyksellä ja neljä viikkoa nopeammin kuin varsinaisesta talonrakennustilastosta. Myös tiedot aloitetuista rakennustöistä tuotetaan kuukausittain. Tuotantoviive on neljä viikkoa. Nykyisin tilasto aloitetuista rakennustöistä laaditaan neljännesvuosittain.

18. Kauppa-, ravitsemis- ja majoitustoiminta

- A. Tullihallitus laatii ulkomaankaupan kuukausitilastosta palvelutietokannan APL-ympäristöön vuoden 1982 aikana. Järjestelmän testaus ja koekäyttö on suoritettu vuoden 1981 aikana. Tietokantaan viedään tuonnin ja viennin määrä- ja arvotiedot tavaranimikkeittäin ja maittain.

19. Liikenne

- A. Merenkulkuhallituksen uudistettu meriliikennetilasto on otettu käyttöön vuoden 1982 alusta. Kuukausitilasto valmistuu neljän viikon viiveellä. Vuoden 1982 vuositilaston tulostukset valmistuvat samanaikaisesti joulukuun tilaston kanssa.

Yleissuunnitelma Merenkulkuhallituksen merimiesrekisterin siirtämisestä atk:lle on valmistunut maaliskuussa 1981. Suunnitteluvaihe päättyy helmikuussa 1982. Uudistettu systeemi otetaan osittain käyttöön vuoden 1982 alusta kuitenkin niin, että vuoden 1982 ajan käytetään vanhaa ja uutta systeemiä rinnakkain.

Liikennettä kuvaavien tietojen tuottaminen on hajautettu varsin monelle viranomaiselle. Tämän seurauksena liikennetilastot ovat epäyhtenäisiä ja niistä on vaikeata saada yhteenvetoja esimerkiksi liikenteen suoritteista. Tieliikenteestä ei edelleenkään saada tyydyttäviä tavara- ja henkilökuljetustilastoja, vaikka tie- ja vesirakennushallituksessa sekä liikenneministeriössä on toteutettu niiden parantamiseen tärkeitä hankkeita. Tilastokeskuksen tarkoituksena on ryhtyä vuonna 1983 tehostamaan liikennetilastojen yhtenäistämistä ja kehittämistyötä.

20. Rahoitus-, vakuutus- ja kiinteistötoiminta

- C. Rakennushallituksessa on vuoden 1980 aikana muodostettu atk:lla pidettävä valtion kiinteistöjen keskusrekisteri, jota on käytetty hyväksi myös valtion rakennuksista kerättävien tietojen hankinnassa (liittyy rakennus- ja huoneistorekisteriin).

Tilastokeskus esittää, että rakennushallitus selvittää rekisterin tilastollista hyväksikäyttöä.

21. Yhteiskunnallisten ja henkilökohtaisten palvelusten tuottaminen

- A. Tilastokeskus on aloittanut toisen selvityksen laatimisen valtion tulojen ja menojen alueittaisesta jakautumisesta, koskien vuotta 1980. Selvitys valmistuu vuoden 1982 puolivälissä.

22. Muut talouselämää koskevat tilastot ja tietoaaineistot

- A. Tilastokeskus suorittaa yritysrekisterin tiedustelun vuodelta 1980 samanlaisena aikaisempien tiedustelujen kanssa.

Tilastokeskus uudistaa yritysrekisterin vuotta 1982 koskevana siten, että suuri osa suorasta tietojen keruusta voidaan korvata verotuksen rekistereistä saatavilla tiedoilla. Uudistuksen suunnitteluvaihe päättyy helmikuussa 1982. Suunnitteluvaiheessa ei kuitenkaan vielä ehditä suorittaa kaikkia tarpeellisia systeemitestejä mm. verotuksen rekisterien laadun tarkistamiseksi, vaan ne suoritetaan suurelta osin vuoden 1982 aikana.

- B. * Veroaineistojen käyttöön yritysrekisterin perusaineistona liittyy toistaiseksi ratkaisemattomia yksikkökohtaisten tietojen julkistamisongelmia. Nykyisten verotusta koskevien tietojen

salassapitosäännösten mukaan Tilastokeskus ei voi jatkaa eräiden yksikkökohtaisten tietojen luovuttamista tietopalveluna (nimi, osoite, liiketunnus tai liike- ja yhteisötunnus, sijaintikunta, toimiala). Tilastokeskuksen tehtävien, erityisesti koordinoinnin, kannalta olisi kuitenkin tärkeää voida luovuttaa tietoja luokitusten yhtenäistämistarkoituksiin samoin kuin hallinnollisten tietoaaineistojen tilastollisen käytön edistämiseen.

Tilastokeskus painottaa jälleen liike- ja yhteisötunnusrekisterin aikaansaamisen tärkeyttä. Yhtenäinen ja julkinen tunnusjärjestelmä on välttämätön edellytys konekielisten tietojen siirtoon niin julkisen sektorin sisällä kuin julkisen ja yksityisen sektorin välillä. Kattava rekisteri yrityksistä ja toimipaikoista on myös talustilastojen koordinoinnin ehdoton edellytys ja keskeinen väline.

- C. Valtion teollisuudelle ja siihen läheisesti liittyville toimialoille myöntämän rahoitustuen jakautumisesta tutkimusoittain, toimialoittain ja kehitysalueittain on laadittu kaksi erillistä selvitystä valtiovarainministeriön suunnittelusihteeristössä. Tilastokeskus suunnittelee ja kehittää julkisen sektorin talous- ja toimintatilastojärjestelmää sekä laatii selvitystä valtion tulojen ja menojen alueellisesta jakautumisesta. Tilastokeskus selvittää mahdollisuudet liittää rahoitustukiselvitys näiden hankkeiden yhteyteen.

23. Ympäristö ja maankäyttö

- A. Tilastokeskus on laatinut vuoden 1981 aikana esiselvityksen ympäristötilastojen kehittämistä ja koordinointia koskevasta lähivuosien toimenpideohjelmasta.

Järjestyksessä kolmas ympäristötilastollinen kokoomajulkaisu ilmestyi kesällä 1981.

- B. * Vesihallituksen vesivaratietojärjestelmähanke koskee useita vesihallituksen rekistereitä ja tilastoja. Hankkeen tavoitteena on atk-rekistereiden tekninen yhtenäistäminen erityisesti tunnistetietojen osalta. Hanke on kuitenkin resurssien puutteen vuoksi edennyt osahankkeina.

Vesistöjen tilaa koskevan tiedon hyväksikäytön edistämiseen tähtäävässä osahankkeessa pyritään kehittämään ja yhtenäistämään vesistöaluekohtaisia raportteja. Osasta maata tällaisia yhtenäistettyjä raportteja on jo laadittu. Alue- ja toimialakohtaisten kuormitus selvitysten laadintaan tähtäävä jätevesirekisterihanke tulee myös etenemään lähivuosina.

- C. Tilastokeskus tulee vuonna 1982 julkaisemaan OECD:n ympäristön tilan raportointia koskevaan hankkeeseen liittyen kansallisen ympäristön tilaraportin.

Ympäristötilastojärjestelmän kehittämistyöhön liittyen Tilastokeskuksessa on käynnistymässä kaksi kehittämishanketta, jotka palvelevat ensisijaisesti materiaalitaseiden laadintaa.

Toinen kehittämishanke koskee jätetilastoinnin suunnittelua. Hankkeen tavoitteena on kehittää alustava jäteluokitus, joka vastaisi teollisuuden ja ulkomaankauppatilastojen tavaranimikkeistöjä. Lisäksi selvitetään tietojen keruumahdollisuudet jäteluokituksen mukaisena. Hankkeen toteutus tapahtuu yhteistyössä Tilastokeskuksen ja sisäasiainministeriön ympäristönsuojeluosaston kanssa.

Toinen kehittämishanke koskee maankäyttötilastojen suunnittelua. Hankkeen tavoitteena on tutkia ECE:n maankäyttöluokituksen soveltuvuutta Suomen oloihin sekä laatia koeluontoisia tilastoja nykyisen tiedonkeruun pohjalta. Pohjoismaiden tilastovirastojen kesken on käynnissä samanaikaisesti yhteinen maankäyttöluokituksien yhtenäistämiprojekti. Kansallinen maankäyttötilastojen suunnittelutyö tullaan suorittamaan Tilastokeskuksen, maanmittaushallituksen ja sisäasiainministeriön kaavoitus- ja rakennusosaston yhteistyönä.

IV TILASTOTOIMEN KUSTANNUKSET

Valtion tilastotoimen kokonaismenot olivat vuonna 1980 noin 99 miljoonaa markkaa, josta laskentojen (väestö- ja asuntolaskennat, kotitaloustiedustelut ja yleinen liikennelaskenta) osuus oli noin 24 milj. markkaa. Kokonaismenot ovat vuosina 1978-1980 kasvaneet noin 66 milj. markasta noin 99 milj. markkaan ja ilman laskentoja n. 63 milj. markasta 75 milj. markkaan (muutos n. 9,5 % vuodessa ilman laskentoja).

Valtion hallinnossa monessa virastossa on oma tietojärjestelmänsä tai virasto on kehittämässä tietojärjestelmänsä ja laatimassa atk:n kehittämishjelmaa. Tietojärjestelmät on ensi sijassa rakennettu hallinnon käyttöä varten, tilaston tuottaminen on tavallisesti vain vähäinen sivutoiminto tällaisessa järjestelmässä. Tämä merkitsee sitä, että tilaston tuottamisen kustannuksia on vaikea eritellä tietojenkäsittelyn kokonaiskustannuksista. Lisäksi on vaikeaa usein erottaa, mikä on tietojen hallinnollista käyttöä, mikä tilastokäyttöä. Esimerkiksi tie- ja vesirakennushallitus on kustannusten mukaan laskettuna maan toiseksi suurin tilastoviranomainen, koska tieliikennelaskennan kustannukset on kokonaisuudessaan kirjattu tilastokustannuksiksi. Kuitenkin tieliikennelaskennasta laaditaan vain muutamia tilastotauluja tie- ja vesirakennushallituksen vuosikertomukseen (SVT:XIX) ja laskennan tuloksia käytetään etupäässä tie- ja vesirakennushallituksen sisäisiin tarkoituksiin.

Raja hallinnollisen ja tilastollisen tietojenkäsittelyn välillä tulee edelleen yhä enemmän hämärtymään. Tämän vuoksi tulee olemaan entistä vaikeampi esittää tilastotoimen kustannuksia muiden kuin Tilastokeskuksen osalta.

Tämän selvityksen kustannukset on arvioitu saman periaatteen mukaan kuin aikaisemmissa selvityksissä, mutta osalla tilastoviranomaisia oli suuria vaikeuksia arvioida omaa osuuttaan.

Taulukko 1: Valtion tilastotoimen kustannukset tilastoviranomaisittain v. 1980

Viranomainen	1 000 mk	%
Ammattikasvatushallitus	170	0,2
Asuntohallitus	540	0,5
Ilmailuhallitus	160	0,2
Ilmatieteen laitos	600	0,6
Kauppa- ja teollisuusministeriö, energia	90	0,1
Kouluhallitus	40	0,0
Lääkintöhallitus	1 449	1,5
Maanmittaushallitus	20	0,0
Maatalouden taloudellinen tutkimus- laitos	1 368	1,4
Maatilahallitus	3 255	3,3
Matkailun edistämiskeskus	35	0,0
Merenkulkuhallitus	636	0,6
Merentutkimuslaitos	130	0,1
Metsähallitus	244	0,2
Metsäntutkimuslaitos	2 747	2,8
Oikeusministeriö	418	0,4
Posti- ja telehallitus	770	0,8
Rautatiehallitus	505	0,5
Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos	255	0,3
Sosiaalhallitus	1 330	1,3
Sosiaali- ja terveysministeriö	395	0,4
Tie- ja vesirakennushallitus	7 604	7,7
Tilastokeskus	67 790	68,4
Tullihallitus	2 750	2,8
Työsuojeluhallitus	650	0,7
Työterveyslaitos	75	0,1
Työvoimaministeriö	2 337	2,3
Vesihallitus	2 750	2,8
Yhteensä	99 113	100,0

v. 1979 74 571

Taulukko 2: Valtion tilastotoimen kustannukset tilastoryhmittäin v. 1980

	1980 (1000 mk)	%
1. Väestö- ja sosiaalitilastojärjestelmä	-	-
2. Väestö	2 497	2,5
3. Työvoima ja työolot	6 144	6,2
4. Terveys	2 793	2,8
5. Koulutus	3 007	3,0
6. Tutkimus	324	0,3
7. Kulttuuri, vapaa-aika ja ajankäyttö	409	0,4
8. Sosiaalipalvelut	1 167	1,2
9. Oikeus	2 698	2,7
10. Yhteiskunnallinen osallistuminen	120	0,1
11. Asuminen	899	0,9
12. Kotitalouksien tulot, kulutus ja varallisuus	10 196	10,3
13. Muut elinoloja koskevat tietoaaineistot	24 395	24,6
14. Yleiset taloudelliset olot	4 144	4,2
15. Maa-, metsä- ja kalatalous, metsästys	8 269	8,4
16. Teollisuus, kaivannaistoiminta ja energia- huolto	4 789	4,8
17. Rakennustoiminta	2 842	2,9
18. Kauppa, ravitsemis- ja majoitustoiminta	5 065	5,1
19. Liikenne	10 326	10,4
20. Rahoitus-, vakuutus- ja kiinteistötoiminta	2 074	2,1
21. Yhteiskunnallisten ja henkilökohtaisten palvelusten tuottaminen	1 910	1,9
22. Muut talouselämää koskevat tilastot ja tietoaaineistot	1 338	1,4
23. Ympäristö	3 707	3,8
Yhteensä	99 113	100,0

V VALTION TILASTOTOIMEN KEHITTÄMISOHJELMAN LAADINNASTA, TOTEUTTAMISESTA JA VALVONNASTA

Tilastoja laativien viranomaisten toiminta- ja taloussuunnitelmien ja niiden taustalla olevien yksityiskohtaisten hankesuunnitelmien merkitys tilastotoimen koordinoinnissa on kasvanut sen johdosta, että kehittämisohjelma aikaisempaa enemmän keskittyy tilastotoimen yleistavoitteisiin. Toisaalta tilastotoimen kehittämisohjelman toteutumisen seuranta-asiakirjaa käytetään virastoille annettavien toiminta- ja taloussuunnitelmien palautteen valmistamisessa.

Kehittämistyön suuntaamiseksi muuttuvien tietotarpeiden mukaisesti Tilastokeskus on tehnyt mm. tilastojulkaisuihin liitetyjä käyttäjätiedusteluja. Lisäksi tietotarpeita on tutkittu mm. keskeisimpien käyttäjäryhmien osalta viimeisintä kehittämisohjelmaa laadittaessa sekä selvitetty tilastojen käyttökelpoisuutta yhteiskunnan eri lohkojen suunnittelussa ja päätöksenteossa.

VI YHTEENVETO TOIMENPIDE-EHDOTUKSISTA SEKÄ EDELLISTEN SELVITYSTEN TOIMENPIDE-EHDOTUSTEN TOTEUTUMISESTA

Selvityksen laadinnan yhteydessä Tilastokeskus on täsmentänyt omia toimintasuunnitelmiaan. Näitä täsmennyksiä ei ole koottu tähän yhteenvetoon. Yhteenvedossa esitetään vain ne ehdotukset, jotka koskevat muiden viranomaisten kuin Tilastokeskuksen toimintaa.

- * - Tilastokeskus toistaa aikaisemmin esittämänsä toimenpide-ehdotuksen, että valtiovarainministeriö yhdessä oikeusministeriön ja sisäasiainministeriön kanssa kiireellisesti tutkisi liike- ja yhteisörekisterin perustamista haittaavat esteet ja ryhtyisi ensi tilassa toimenpiteisiin, jotka jouduttaisivat järjestelmän aikaansaamista/s. 6
- * - Tilastokeskus toistaa kahdessa edellisessä selvityksessä esittämänsä ehdotuksen, että julkisen hallinnon tietojen keruu-, käsittely-, siirto- ja käyttöönsaattamisongelmia käsittelemään asetetaan laaja-alainen toimikunta tai komitea/s. 7
- * - Tilastokeskus esittää, että työsuojeluhallitus pyrkii työpaikkarekisteriä kehittäessään yhdenmukaistamaan työpaikkakäsittelyä tilastotoimen toimipaikkakäsittelyeseen sekä selvittämään LY-tunnuksen käyttöönottomahdollisuudet/s. 13
- * - Tilastokeskus ehdottaa uudelleen, että työsuojeluhallitus yhdessä tullihallituksen kanssa selvittää kemiallisten tuotteiden tunnusten ja luokitusten yhtenäistämismahdollisuudet/s. 13
- Tilastokeskus esittää, että Metsäntutkimuslaitokselle turvataan yhden päätoimisen henkilön palkkaaminen markkinapuututkimuksen suorittamiseen vuodesta 1983 alkaen/s. 19

- Tilastokeskus on huolestunut rakennus- ja huoneistorekisteriin perustuvien kuukausi- ja neljännesvuosittilastojen tuotannon sujumisesta vastaisuudessa ja esittää käsityksensä, että Väestörekisterikeskuksen tulee alkuvuoden 1982 aikana saattaa rakennus- ja huoneistorekisterin ylläpito niin nopeaksi, että saavutetaan talonrakennustilaston tuotantoajan lyheneminen, mikä oli eräs keskeinen peruste tiedonkeruun siirtämiselle Tilastokeskuksesta Väestörekisterikeskukseen. Mikäli tähän ei päästä, loppuvuoden 1982 aikana tulee ryhtyä toimenpiteisiin talonrakennustilaston tuotannon varmistamiseksi muilla tavoin/s. 20.
- Tilastokeskus esittää, että rakennushallitus selvittää valtion kiinteistöjen keskusrekisterin tilastollista hyväksikäyttöä/s. 21.

Valtion tilastotoimen kehittämisen kannalta kiireellisimmät toimenpide-ehdotukset koskevat liike- ja yhteisörekisteriä sekä rakennus- ja huoneistorekisterin ylläpitoa.

Vuoden 1981 selvityksessä olleiden toimenpide-ehdotusten osalta voidaan todeta seuraavaa:

Liike- ja yhteisörekisterihanke

Liike- ja yhteisörekisterihanke ei juuri ole edennyt. Asiaa koskeva toimenpide-ehdotus sisältyy myös käsillä olevaan selvitykseen.

Tietojen moninkertainen keruu

Julkisen hallinnon tietojen keruu-, käsittely-, siirto- ja käyttöönsaattamisongelmia käsittelemään ei ole asetettu laaja-alaista toimikuntaa tai komiteaa. Asiaa koskeva toimenpide-ehdotus sisältyy myös käsillä olevaan selvitykseen.

Tilastoneuvoston aseman ja tehtävien muuttaminen

Tilastoneuvoston aseman ja tehtävien muuttamista julkisen hallinnon tietojärjestelmiä koordinoivaksi elimeksi ei ole valmisteltu eikä muuta vastaavaa järjestelyä alettu suunnitella.

Tilastoja varten tarvittavien tietojen antamista ja niiden salassapitämistä koskeva lainsäädäntö

Tietosuojakomitea luovutti mietintönsä 7.1.1982, joten tilastoja varten tarvittavien tietojen antamista ja salassapitämistä koskevan lainsäädännön kehittämiseen ei ole toistaiseksi ryhdytty. Asiaa koskeva kannanotto sisältyy myös käsillä olevaan selvitykseen.

Kemiallisten aineiden luokitus

Työsuojeluhallituksen kemiallisten tuotteiden rekisterissä käytettävän CAS-luokituksen yhtenäistämismahdollisuuksia tullihallituksen ulkomaankaupan tavaranimikkeistön kanssa ei ole tutkittu. Asiaa koskeva toimenpide-ehdotus sisältyy käsillä olevaan selvitykseen.

Työpaikkarekisteri

Työsuojeluhallituksen työpaikkarekisterin käyttötarpeita, -mahdollisuuksia ja yhteyksiä muihin rekistereihin ei ole selvitetty. Asiaa koskeva toimenpide-ehdotus sisältyy käsillä olevaan selvitykseen.

Markkinapuun hakkuu- ja työvoimatilastot

Uudistetun markkinapuun hakkuu- ja työvoimatilaston laatiminen Metsäntutkimuslaitoksessa on aloitettu 1.7.1981 alkaen. Taso-
muutosten selvittämiseksi Metsäntutkimuslaitos on vuonna 1981 suorittanut ensimmäistä vuosipuoliskoa koskevan vertailutiedustelun työvoimaministeriön laatiman kuukausitilaston rinnalle.

Maatilarekisterit

Maatilahallitus on aloittanut maatilarekisterinsä yhteistyömahdollisuuksien selvittämisen verohallituksen maatilarekisterin kanssa. Maatilahallitus on saanut verohallituksen maatilarekisteristä vuodelta 1979 kopion ja täydentänyt sen avulla omaa rekisteriään sekä selvittänyt puutarharekisterinsä perusjoukkoa.

Elinkeinoelämän rahoitustukea koskevat tilastotiedot

Elinkeinoelämän rahoitustukea ja sen jakaantumista koskevien tietojen jatkuvan tuottamisen mahdollisuuksien selvittäminen on kesken Tilastokeskuksessa.

Vuoden 1979 selvityksessä olleet toimenpide-ehdotukset, jotka olivat toteutumatta vuonna 1980, mutta eivät sisältyneet enää vuoden 1981 toimenpide-ehdotuksiin:

Tilastotoimen organisaatio

Tilastotoiminta koskevien säännösten perusteellista kokonaisuudistusta ei ole aloitettu. Tilastokeskus on jatkanut asian valmistelua ja vuonna 1983 se aloittaa organisaation kehittämisen toimenpideohjelman laatimisen.

Valtionapujärjestelmän tietojen hyödyntäminen tilastotoimessa

Tilastollisten kehittämistarpeiden huomioonottaminen valtionapusektorin suunnittelu- ja laskentajärjestelmiä kehitettäessä on lähtenyt käyntiin sosiaali- ja terveyssektorin osalta VALTAVA-hankkeen suunnittelun yhteydessä.

